

УКД: 657

DOI:10.60022/2(3)-13S

Назарова Каріна Олександрівна

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державний торговельно-економічний університет, Україна

Nazarova Karina

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial Analysis and Audit

State University of Trade and Economics, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-5019-9244

Стехнович Іванна Іванівна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, освітня програма «Діджитал аудит та аналіз» Державний торговельно- економічний університет, Україна

Stekhnovych Ivanna

applicant of the 2nd (Master's) level of higher education

State University of Trade and Economics, Ukraine

ORCID ID: 0009-0006-9397-7778

МІСІЯ АУДИТОРА В ПІДТВЕРДЖЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті проаналізовано та розкрито тему місії та ролі аудитора в підтвердженні сталого розвитку українських підприємств. Акцентовано увагу на тому, що в еру цифрових технологій де корпоративне управління відіграє важливу роль. Питання екології, соціальної відповідальності та якісного управління стають з кожним роком все дедалі актуальнішими і аудитор відіграє у цьому важливу роль.

Ключові слова: ESRS, SASB-стандарт, ESG-звітність, ESG-парадигма, GRI-стандарт, ESG-ризики.

AUDITOR'S MISSION IN CONFIRMING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN ENTERPRISES

Abstract. The article analyzes and reveals to the audience the role and role in confirming the sustainable development of Ukrainian enterprises. The emphasis is on the fact that in the era of digital technologies where corporate governance plays an important role. Issues of ecology, social responsibility and quality management remain more and more relevant every year and the audience in this important role.

Keywords: ESRS, SASB-standard, ESG-reporting, ESG-paradigm, GRI-standard, ESG-risks

Постановка проблеми. З моменту повномасштабного вторгнення, яке почалося в 2022 році, Україна все більше прагне вступити до Європейського Союзу, в якому є свої вимоги та закони. Це ж стосується і аудиторської діяльності сталого розвитку на підприємствах. З 2023 року Українські підприємства почали дослідження сталого розвитку, впровадження його у свою діяльність та залучення спеціалістів, які почали розвивати сталий розвиток на цих підприємствах. Для українських підприємств це стало відправною точкою для впровадження нефінансової звітності, що сприяло поступовій інтеграції до європейських стандартів, а також залученню іноземних інвесторів і партнерів з метою розвитку та виходу на міжнародні ринки.

Аудитори, які почали спеціалізуватися на оцінці нефінансової звітності, стали ключовим елементом у підтвердженні сталого розвитку українських підприємств. Перешкодою для підтвердження сталого розвитку на українських підприємствах є недостатня кількість досвідчених фахівців, які працюють у сфері аналізу нефінансової звітності. Це пов'язано з тим, що аудит сталого розвитку передбачає дотримання певних вимог, яких мають дотримуватися аудитори для здійснення відповідної перевірки.

На даний момент ця тема потребує детального розгляду для покращення ефективності проведення аудиту та покращення якості аудиторських послуг для українських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти висвітлення теми корпоративного управління наприклад таких як (Environmental, Social, Governance-ESG) на підприємствах розглядали такі вітчизняні та науковці як: Бондаренко Л. та Скоропад І., Карчагіна Л., Колесник Е., Лагодієнко О., Маслак О., Пирогов А., Пшенична М., Ткаченко А., Яковенко Я. [1].

Дослідження наукових праць цих вчених дає змогу поглибити знання та більш обширно розглянути можливості та охопити загальний спектр питань пов'язаних з корпоративним управлінням та його методами. Їх праці є базисними поняттями для кращого розуміння та застосування на практиці принципів, які вони висвітлюють у своїх наукових роботах.

Метою даної статті є розкриття важливості сталого розвитку на українських підприємствах під час глобалізації соціальних проблем та визначення ролі та місця аудитора в данному процесі в часи цифрового розвитку.

Виклад основного матеріалу. В умовах сталого розвитку корпоративного управління та глобалізації проблем соціального та економічного розвитку на підприємствах роль аудитора стає все актуальнішою з кожним роком.

Місією аудитора в дослідженні сталого розвитку на підприємствах в Україні в цілому є надання користувачам облікової інформації належної впевненості у ESG-звітності яку надає аудитор. Як зазначають такі вчені як Бондаренко Л. та Скоропад І.: «ESG парадигма – це фактично ідеологічна трансформація модерного бізнесу з площини простого заробляння прибутку у площину відповідальності за свою діяльність у сфері екології, соціального та управлінського аспектів функціонування» [1].

Фактори ESG охоплюють нефінансові аспекти діяльності підприємства, зокрема його вплив на довкілля та екологічну політику. Вони не є класичними фінансовими показниками, але відіграють важливу роль у сучасній звітності.

Роллю аудитора в ESG-процесі постає перевірка звітності. Аудитор з дотриманням усіх вимог повинен провести належну перевірку ESG-звітності, підтвердити її достовірність та точність стандартам таким як: GRI, SASB, ESRS.

Розглянемо детальніше ці стандарти. GRI це міжнародний стандарт за допомогою якого регулюється підготовка нефінансової звітності на підприємствах. Цей стандарт є найпоширенішим серед багатьох українських підприємств. Прикладом такого підприємства виступає всім відома Укрпошта яка активно впроваджує GRI-стандарт в свою діяльність.

Стандарт SASB переважно використовують підприємства, у капіталі яких залучені іноземні інвестиції, а також компанії, що присутні на зарубіжних ринках.

Цей стандарт не є самостійним, а використовується як доповнення до GRI-стандарту. У сукупності ці два стандарти дають змогу показати на підприємствах суттєві фінансові ESG-ризики.

ESRS — це стандарт, який став обов'язковим у країнах Європейського Союзу з 2024 року. Для українських підприємств він також є обов'язковим у випадках, коли вони є філіями іноземних компаній, експортують товари чи сировину до ЄС або залучають іноземні інвестиції.

Ці стандарти вже активно впроваджуються на українських підприємствах, тому надалі, у зв'язку з вимогами, які встановлює Європейський Союз, вони стануть обов'язковими для всіх великих підприємств. Проте наразі рівень їх впровадження залишається різним залежно від підприємства.

Аудитори, керуючись відповідними стандартами, сприяють підготовці підприємствами нефінансової звітності, забезпечують готовність компаній до обов'язкового аудиту сталого розвитку згідно з вимогами, а також здійснюють оцінку ризиків, на основі якої інформують інвесторів і пояснюють значущість ESG-факторів.

Тобто аудитори стають все більш значущими учасниками в процесі підтвердження сталого розвитку українських підприємств. Вони все більше сприяють процесу підвищення прозорості та конкурентоспроможності на міжнародних ринках для українських підприємств.

А із допомогою цих стандартів аудитор проводить ряд відповідних процедур для надання достовірної та правдивої ESG-звітності, а саме:

Таблиця 1

Етапи сталого розвитку підприємств

Етапи процесу сталого розвитку	Роль підприємства у процесі сталого розвитку	Роль аудитора у процесі сталого розвитку
ESG-стратегії	Впровадження та визначення основних показників сталого розвитку	Консультаційні послуги аудитора щодо відповідності ESG-стратегії міжнародним стандартам

Продовження таблиці 1

Збір даних та їх структуризація	Данні про екологічний,соціальний та управлінський стан підприємства	Обробка зібраних даних визначення їх повноти та достовірності для подальшого їх використання
Формування ESG-звітності	Формування ESG-звітності згідно міжнародних стандартів	Процес перевірки на достовірність та прозорість наданих аудитору даних
Залучення інвесторів	Залучення до процесу зацікавлених осіб таких як інвестори або партнери	Надання аудитором для інвесторів або партнерів свого висновку про повноту та надійність ESG-звітності
Моніторинг та покращення ESG-звітності	Коригування стратегії підприємства дотримання всіх стандартів міжнародної діяльності підприємств. Моніторинг змін у подальшому	Проведення GAP-аналізу для виявлення недоліків, надання рекомендацій підприємству для покращення ESG-звітності

Джерело: сформовано авторами

У сучасних умовах важливим є впровадження рішень, що сприяють розвитку підприємств. Для забезпечення сталого розвитку українського бізнесу, особливо з огляду на поступову інтеграцію України до Європейського Союзу та впровадження європейських стандартів і норм, доцільно акцентувати увагу на позитивних аспектах, які залишатимуться актуальними і в післявоєнний період відбудови країни.

Отже, такими позитивними аспектами являються:

1. Підвищення привабливості українських підприємств для зарубіжних інвесторів.
2. Підвищення ефективності та конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародному рівні.
3. Розвиток маркетингової складової покращення іміджу та репутації на українських підприємствах.
4. Впровадження інновацій при цьому підвищуючи операційну ефективність підприємств.
5. Покращення стійкості українських підприємств та зниження рівню ризиків.
6. Розвиток підприємств у сфері соціального впливу, підтримки громад і сприяння їх розвитку.
7. Дотримання всіх вимог на рівні законодавства.

Рис.1. Позитивні аспекти процесу сталого розвитку українських підприємств та шляхи їх досягнення

Джерело: сформовано авторами

Для успішної модернізації українських підприємств необхідне проведення детального аудиту. Якісний аудит можливий лише за умови участі кваліфікованого аудитора, який відповідає чинним професійним вимогам і стандартам, а також здатний сприяти формуванню компанією ESG-звітності.

Основними вимогами до аудиторів сталого розвитку є:

1. Кваліфікація, зокрема наявність досвіду у сфері сталого розвитку. Досвід аудитора у проведенні перевірок у цій галузі має важливе значення для підприємства.
2. Знання міжнародних стандартів та українського законодавства, що регулюють нефінансову складову діяльності підприємства, є необхідною умовою для ефективної роботи аудитора.
3. Незалежність, яка є базовою складовою всієї аудиторської діяльності і аудиту в цілому. Аудитор повинен бути доброчесним, інакше такий аудит не є достовірним.

Якщо аудитор відповідає всім зазначеним вимогам, його професійний потенціал є надзвичайно високим. В умовах післявоєнного відновлення України роль аудитора стає особливо важливою, оскільки ця професія є необхідною для формування нової економічної системи та забезпечення прозорості бізнес-процесів. В майбутньому сталий розвиток буде обов'язковим елементом успіху українських підприємств на міжнародних ринках, тому інвестиції в сталий розвиток українських підприємств та зростання компетенції аудиторів в Україні є критично важливими.

Підставою для зростання попиту на аудит сталого розвитку підприємства та аудиторські послуги є інтеграція України в Європейський Союз, де є свої вимоги до належного проведення аудиту. Ми вже розглянули деякі стандарти, які впроваджуються на українських підприємствах.

Тож для кращого розуміння пропонуємо розглянути рис. 2, на якому представлено динаміку розвитку аудиторського потенціалу в Україні за останні чотири роки, а також прогноз на наступні п'ять років. Згідно з прогнозом, роль аудиторів у забезпеченні сталого розвитку підприємств в Україні суттєво зростатиме.

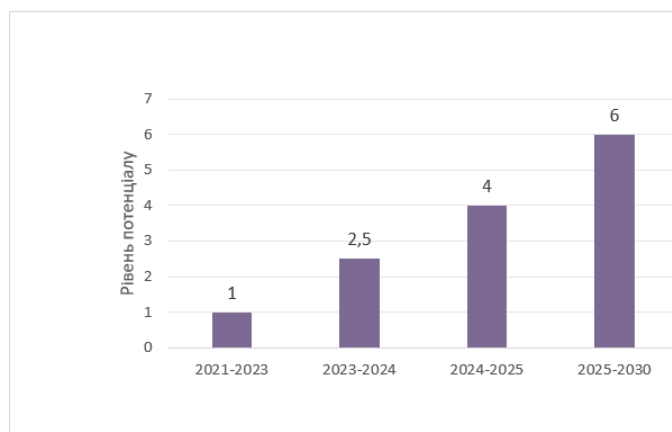

Рис. 2. Потенціал аудиторів України у сталому розвитку

Джерело: сформовано авторами

Розділимо Потенціал аудиторів України у сталому розвитку на стадії.

1. Стадія Низького потенціалу: у 2021–2023 роках в Україні тема сталого розвитку залишалася недостатньо актуалізованою, а попит на аудиторів у сфері сталого розвитку підприємств був низьким.

2. Стадія Старту: у 2023–2024 роках в Україні починає з'являтися все більший попит на аудиторів, які консультують компанії щодо ESG-звітності.

3. Стадія Активізації: у 2024–2025 роках спостерігається етап активного формування аудиторського потенціалу в сфері сталого розвитку, що стало важливим для компаній, які прагнуть інтегрувати свою нефінансову діяльність відповідно до європейських вимог і стандартів. У зв'язку з цим деякі аудиторські компанії вже почали створювати спеціалізовані команди, що працюють з ESG-практиками.

4. Стадія Стрімкого зростання: 2025–2030 роки прогнозовано стануть стадією стрімкого зростання аудиторського потенціалу в сфері сталого розвитку. Інтеграція підприємств щодо вимог ЄС стане невід'ємною частиною аудиторської практики і в подальшому призведе до масового впровадження ESG-практик на українських підприємствах.

Висновки. В статті було проведено аналіз аудиторської діяльності ролі та місії аудитора в сфері сталого розвитку українських підприємств, взаємодію їх з міжнародною практикою. Було розкрито

поняття нефінансової звітності компаній, що дозволяє підприємствам модернізувати свою діяльність у напрямку екологічної відповідальності та соціального розвитку. У майбутньому це позитивно впливатиме на вихід українських компаній на міжнародні ринки та сприятиме їхній глобалізації. Ми з'ясували, що завдяки ESG-звітності компанії можуть стати більш привабливими для іноземних інвесторів і партнерів, що, у свою чергу, сприятиме їх масштабуванню.

У процесі аналізу було розглянуто міжнародні стандарти, на основі яких українські підприємства формують ESG-звітність, а також відзначено важливу роль аудиторів і аудиторських компаній у цьому процесі.

Було розглянуто етапи сталого розвитку підприємств, за допомогою яких складається ESG-звітність. Також ми детальніше дізналися про роль аудитора та роль підприємства в цьому процесі.

Також було проаналізовано позитивні аспекти сталого розвитку українських підприємств і окреслено шляхи їх досягнення. Це засвідчило необхідність упровадження заходів, які сприятимуть розвитку українського бізнесу, зокрема — підтримці з боку соціальних громад, залученню “зелених” інвестицій, створенню унікальної продукції. У сукупності ці дії, представлені на рис. 1, дають змогу підприємствам просуватися до міжнародного рівня та підвищувати свою конкурентоспроможність.

У процесі дослідження було з'ясовано, що саме необхідно аудиторам для проведення аудиту із застосуванням ESG-практик, а також які професійні вимоги він має виконати для досягнення належного рівня кваліфікації.

В підсумку було проведено прогноз потенціалу аудиторів України в сталому розвитку на українських підприємствах.

Отже, загалом можна зробити висновок, що аудит і аудиторська діяльність у сфері сталого розвитку в Україні є кропітким та важливим процесом для подальшого зростання національної економіки, який потребує часу для повноцінного впровадження та адаптації в українських реаліях. Цей напрям поступово стає все більш затребуваним, як і досвідчені фахівці, які без сумніву забезпечують якісне проведення відповідних процедур. Спираючись на позитивні прогнози, можна впевнено стверджувати, що вже за кілька років впровадження європейських вимог і стандартів у сфері аудиторської діяльності зробить обов'язковим проведення нефінансового аудиту, а відповідна професійна ніша значно розшириться.

Література

1. "Implementing Sustainability Assurance: A Global Guide" - IFAC (Міжнародна федерація бухгалтерів) <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/sustainability/discussions/implementing-sustainability-assurance-global-guide> [дата звернення: 23.05.2025]
2. "Sustainability in Eastern Europe and Central Asia" - UNDP (Програма розвитку ООН) <https://www.undp.org/eurasia/publications> [дата звернення: 26.05.2025]
3. "The Business Case for Sustainability" - Harvard Business School <https://online.hbs.edu/blog/post/the-business-case-for-sustainability> [дата звернення: 25.05.2025]
4. Бондаренко Л. та Скоропад І.: "СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ESG-АКТИВНОСТЕЙ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ" <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4589> [дата звернення: 22.05.2025]
5. Кабінет Міністрів України РОЗПОРЯДЖЕННЯ від 29 листопада 2024 р. № 1190-р. <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-zabezpechennia-dosiahnennia-tsilei-staloho-rozvytku-v-ukraini-i291124-1190>
6. Карчагіна Л., Колесник Е., Лагодієнко О., Маслак О., Пирогов А., Пшенична М., Ткаченко А., Яковенко Я. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-26> [дата звернення: 25.05.2025]
7. Костюченко В., Пашенко І., Саковець І. Принципи EGS і цілі сталого розвитку: обліковий аспект // Grall of Science. 2023-05-23 (CrossRef, Index Copernicus, OUCI, Google Scholar, OpenAIRE). [дата звернення: 23.05.2025]
8. Назарова К.О. Аналіз та аудит звітності про сталий розвиток торговельних мереж та напрямки їх удосконалення <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/4032/3223> [дата звернення: 23.05.2025]
9. Організація Об'єднаних Націй, Генеральна Асамблея "Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року" <file:///C:/Users/User/Downloads/Agenda2030-UA.pdf> [дата звернення: 30.05.2025]
10. Урядовий портал стаття "Цілі сталого розвитку та Україна" <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina> [дата звернення: 30.05.2025]

References

1. "Implementing Sustainability Assurance: A Global Guide" - IFAC (International Federation of Accountants) <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/sustainability/discussions/implementing-sustainability-assurance-global-guide> [accessed:23.05.2025]
2. "Sustainability in Eastern Europe and Central Asia" - UNDP (United Nations Development Programme) <https://www.undp.org/eurasia/publications> [accessed:26.05.2025]
3. "The Business Case for Sustainability" - Harvard Business School <https://online.hbs.edu/blog/post/the-business-case-for-sustainability> [accessed:25.05.2025]
4. Bondarenko L. and Skoropad I.: "CURRENT TRENDS OF ESG-ACTIVITIES OF COMPANIES IN UKRAINE AND THE WORLD" <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4589> [access date: 22.05.2025]
5. Cabinet of Ministers of Ukraine Order dated November 29, 2024 No. 1190-p. <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-zabezpechennia-dosiahnennia-tsilei-staloho-rozvytku-v-ukraini-i291124-1190> [accessed:23.05.2025]
6. Karchagina L., Kolesnyk E., Lagodienko O., Maslak O., Pirogov A., Pshenichna M., Tkachenko A., Yakovenko Ya. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-26> [accessed:25.05.2025]
7. Kostyuchenko V., Pashchenko I., Sakovets I. EGS principles and sustainable development goals: accounting aspect//Grall of Science.2023-05-23 (CrossRef, Index Copernicus, OUCI, Google Scholar, OpenAIRE). [accessed:23.05.2025]
8. Nazarova K.O. Analysis and audit of sustainable development reporting of retail chains and areas for their improvement <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/4032/3223> [access date: 23.05.2025]
9. United Nations, General Assembly "Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development" file:///C:/Users/User/Downloads/Agenda2030_UA.pdf [access date: 30.05.2025]
10. Government portal article "ustainable Development Goals and Ukraine" <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina> [access date: 30.05.2025].